

Om divisionens bakre område – översikt

av Ola Sandberg

Résumé

Effective deep operations require a functioning rear area where artillery, logistics, and command elements are positioned and protected. Historically, the Swedish Army has paid limited attention to rear area coordination, partly because combat has been focused at brigade level and assumed to move too fast to warrant detailed management. However, operations at division level — and particularly within a corps framework — significantly reduce the space available for rear area forces, making active command essential. *AR Taktik 2023* divides the operational area into three geographic zones — the deep, the close area, and the rear area — in line with NATO doctrine. Both US *FM 3-0* and NATO *ATP 3.2* emphasise that rear area operations must be established before close and deep operations commence. As Sweden increasingly operates within a multinational NATO context, the article argues that the division staff must take active command of the rear area, managing terrain allocation, force protection, boundary adjustments, and logistics flow, rather than leaving these tasks to informal coordination alone.

PÅ KKRVA BLOGG har under en längre tid bl a Johan Althén argumenterat för vikten av striden på djupet. Det senaste bidraget i ämnet är artikeln *Fighting The Deep* med bl a chefen i Mekdiv Michael Carlén. Striden på djupet är avgörande för vår framgång och nödvändigt för att inte nöta ut våra förband i manöverområdet. Striden på djupet förutsätter dock en fungerande verksamhet i divisionens bakre område där artilleri, underhålls- och ledningsförband är grupperade. Historiskt sett har armén tagit mycket lätt på ledning och samordning av den bakre verksamheten, ofta därför att striden varit fokuserad på brigader och att brigadernas strid antas gå så pass snabbt att det inte är meningsfullt att lägga tid på att samordna det bakre området. Vid verksamhet med division och i synnerhet divisioner i kårs ram blir däremot de disponibla ytorna för de bakre förbanden betydlig mindre varför en aktiv ledning

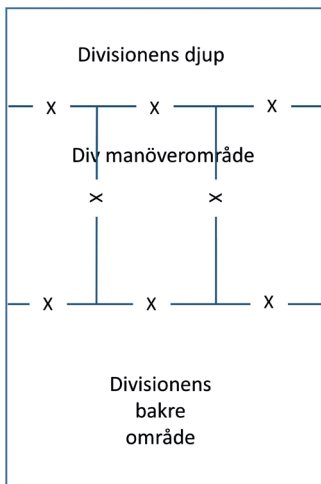
av verksamheten i det bakre området krävs. Striden på djupet är viktig och förutsätter en samordnad helhet inom hela divisionens område. Det är därför nödvändigt att öka förståelsen för det bakre området, i synnerhet för arméofficerare. Denna artikel beskriver vad det bakre området innebär, hur det är hanterat tidigare i svensk doktrin samt vad våra styrande dokument säger om verksamheten i det bakre området.

Taktiskt ramverk

Arméreglemente Taktik 2023 definierar ett taktiskt ramverk som ligger i linje med Nato och USA:s begrepp och definitioner. Även om vi i Sverige tidigare pratat om strid på djupet, utvecklar *AR Taktik 2023* konceptet. Detta är nödvändigt dels för vår egen konceptuella förståelse, dels för interoperabiliteten med övriga Nato.

AR Taktik anger att divisionens taktik baseras på två ramverk: operationellt och geografiskt. Det operationella ramverket beskriver de åtgärder som krävs för att uppnå målen och delas in i avgörande åtgärder, formande åtgärder och åtgärder för uthållighet. Avgörande åtgärder påverkar lösandet av uppdraget på ett direkt sätt, formande åtgärder skapar förutsättningar för dessa och åtgärder för uthållighet säkerställer handlingsfrihet och rörlighet, särskilt genom logistik, rörlighet och säkerhetstjänst.

AR Taktik delar in operationsområdet geografiskt i tre zoner: djupet, manöverområdet och det bakre området. På djupet genomförs i regel de formande åtgärderna, i manöverområdet avgörande åtgärder, och i det bakre området skapas förutsättningar samt åtgärder för uthållighet.¹

Tillbakablick

Verksamheten i det bakre området (över brigad) har i svenska regementen och handböcker oftast hanterats högst översiktligt. I Arméreglemente taktik 1982 pratas om Etappbataljoner och Etappregementsstaber som en del av de under-

hållsförstärkningsförband som disponerades av militär- eller försvarsområdesbefälhavare. Etappbataljon kunde underställas fördelning och tilldelades ett grupperingsområde om ca 100–200 km². Dessa förband var rörliga och kunde understödja i kraftsamlingsriktning.²

I AR Taktik 1995 nämns inte Etappförband men däremot delar boken upp logistikstödet i olika nivåer. På Stridsfältsnivån innebär detta resurser inom krigsförbandet (brigad, fördelning). Förstärknings- och Återhämtningsnivån omfattar rörliga resurser som förstärker stridsfältsnivån i kraftsamlingsriktningen. Reorganisation och Förstärkningsnivån utgörs av regionala och centrala civila samt militära resurser på operativ och strategisk nivå. Fördelning skulle understödjas av underhållsgrupper och underhållsregemente på milo- och Fo-nivå.³

I den senaste utgåvan av Handbok Fördelningsstab anges att Fördelningskvartermästaren samverkar med underställda funktionsförband och tar fram underlag för order avseende grupperingsmöjligheter, överlämningsplatser, framkomlighet, gruppering av reserver samt motståndarens möjligheter till påverkan i det område där förbanden grupperas.⁴

Mot slutet av det kalla kriget hade den amerikanska divisionsstrukturen utvecklats. I planeringen för de storskaliga operationerna mot Warszawa-paktens förband i Tyskland antogs att det skulle bli trångt i terrängen och särskilt i de bakre områdena. 1991 publicerade man därför *FM 63-2 Division Support Command*.

I denna beskrevs att verksamheten i det bakre området syftade till att skydda och skapa uthållighet för divisionens strid i manöverområdet och på djupet. Men verksamheten syftar även till att identifiera hot och skydda förbanden i det bakre området från fientlig verksamhet. Om det fientliga hotet

var större än vad funktionsförbanden klarar, krävdes insats av stridande förband.

Divisionschefen hade att samordna försörjning, rörlighet, grupperingsområden och säkerhet i det bakre området vilket normalt leddes från bakre stabsplats. Normalt definieras inte något bakre område inom brigadområdet då striden antas vara snabb och rörlig.⁵

Doktriner idag

Verksamheten i det bakre området är omfattande, komplex och utrymmeskrävande. Det bakre området omfattar all terräng mellan brigadernas bakre gränser och divisionens egen bakre gräns. Detta område är inte statiskt utan flyttas framåt eller bakåt i takt med operationernas utveckling.

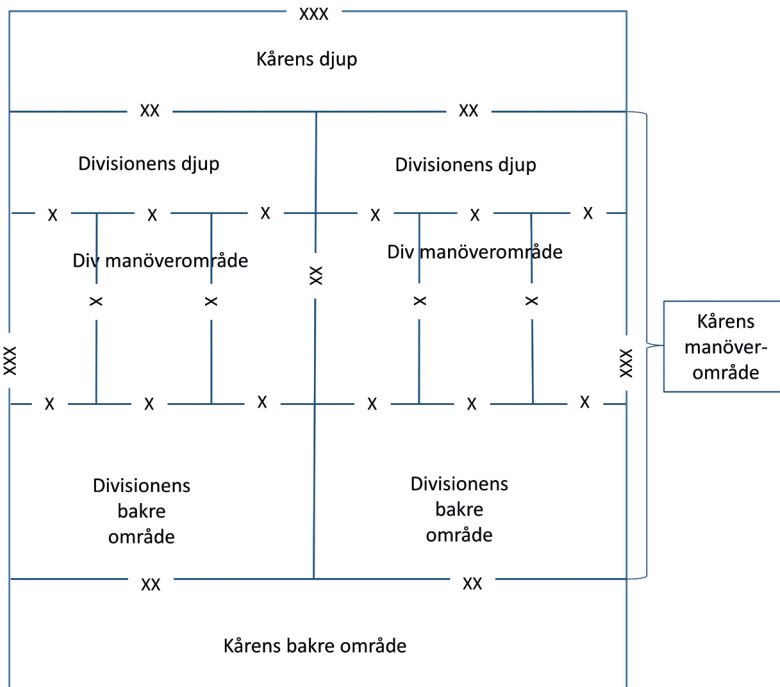
Operationer i det bakre området syftar till att ge divisionschefen den handlingsfrihet som krävs för att kunna genomföra operationer på djupet och i manöverområ-

det. Detta uppnås genom att skydda egna förband och verksamhet, säkerställa logistik och underhåll samt upprätthålla rörlighet inom området. En viktig del är att kunna hantera hot, exempelvis fientliga genombrott eller luftlandsättningar i det bakre området.⁶

Det bakre området omfattar all terräng mellan brigadernas bakre gränser och divisionens egen bakre gräns.

Även om vi i Sverige inte har en förbandsstruktur över division kommer vi med stor sannolikhet att ingå i en sådan struktur vid Nato-operationer. Med flera divisioner begränsas de bakre områdena än mera samtidigt som antalet förband ökar. Samordning inom divisionernas och kårens bakre område blir då ännu viktigare.

Den amerikanska Field manual 3-0 Operations, FM 3-0, använder begreppet opera-

tioner i det bakre området (Rear area operations) för att understryka vikten av ledning av verksamheten. FM 3-0 anger att verksamheten i det bakre området består av ett antal taktiska uppgifter som syftar till att möjliggöra rörlighet, utöka det operativa djupet och vidmakthålla önskat (anfalls)-tempo. Innan operationer i manöverområdet och på djupet påbörjas ska operationerna i det bakre området vara etablerade.

FM 3-0 anger vidare att operationerna i det bakre området i stort går ut på att föra fram och gruppera reserver, omgruppera funktionsförband, möjliggöra logistiskt understöd, skydd och bevakning samt trafikjänst syftande till att samordna rörelser från kårens bakre område via divisionens till förband i manöverområdet.⁷

Även Nato:s handböcker utgår ifrån samma konceptuella ramverk och anger att verksamheten i det bakre området syftar till att skapa handlingsfrihet i manöverområdet och på djupet. Detta uppnås bl a genom logistiskt och administrativt stöd, skydd och bevakning av materiel och infrastruktur. ATP 3.2 understryker också vikten av goda relationer med värdlandet.⁸

Varför är det viktigt?

Samordning i det bakre området är inget nytt. Förr understöddes fördelningarna av ett områdesbundet stöd som samordnades av militärområdena och försvarsområdena, vilket gjorde att fördelningschefen sällan behövde fundera på vad som hände i det bakre området. Idag ska divisionen kunna sättas in i en multinationell Nato-kontext utanför Sverige, vilket ställer helt andra krav på samordningen av de bakre förbanden.

Verksamheten i kåren och divisionens bakre område är avgörande för att skapa de förutsättningar som krävs för att nå framgång i manöverområdet och på djupet. Det

är åtgärder för uthållighet som säkerställer handlingsfrihet särskilt genom logistik, rörlighet och säkerhetstjänst.

 Bekämpningshotet gör att förbanden bör omgruppera ofta.

Det logistiska flödet från strategisk nivå via kåren till divisionen är vitalt för fortsatta operationer. Trafiktjänsten in och ut från divisionens bakre område utgör en kritisk sårbarhet för detta.

Mängden förband i det bakre området och de krav på grupperingsytor som dessa ställer, kräver också en aktiv samordning av grupperingsterräng. Bekämpningshotet gör att förbanden bör omgruppera ofta men detta hjälper föga om underhållsbataljonen bara byter plats med artilleribataljonen. Denna samordning ska inte samverkas fram, den måste ledas av divisionsstaben.

Skyddet av alla de kvalificerade resurser som grupperas i det bakre området är också något som behöver samordnas aktivt. Detta omfattar både luftvärnsskydd, skydd mot spanings- och sabotageförband samt försvar av grupperingsplatser.

Beroende på hur striden går kommer gränser och områden att behöva justeras löpande fram och tillbaka. Även detta måste ledas av divisionsstaben.

Samordningsbehovet i det bakre området gör att det inte bara är divisionens logistikansvarige som kan lösa detta tillsammans med alla andra uppgifter. Divisionen behöver analysera ledningsbehovet och avdela tillräckligt med resurser för att hantera alla de utmaningar som det bakre området skapar.

Författaren är överstelöjtnant och chef P4 Kvarn. Han har tidigare varit ledningssystemofficer och militär lärare i marktaktik vid FHS.

Noter

1. *AR Taktik 2023*, s 122-125.
2. *AR Taktik 1982*.
3. *AR Taktik 1995*.
4. *Handbok Fördelningsstab ATLE-00*.
5. *FM 63-2 Division Support Command, Armored, Infantry and Mechanized Infantry Divisions*, 1991.
6. *Ibid.*
7. *FM 3-0 Operations 2022*.
8. *ATP 3.2 Land operations 2022*.